

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

قرآن کریم (مهندسی اخلاق اسلامی)

۱- مهندسی روابط اخلاقی در جامعه اسلامی از منظر قرآن

۲- لذت‌های معنوی از منظر قرآن و عترت

۳- بررسی آفات و گناهان زبان از منظر قرآن و عترت

معماری از منظر قرآنی

مهندسی روابط اخلاقی در

دکتر سید عبدالنوهاب طالقانی

قرآن پژوه

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی

چکیده

ما برای تبیین اهمیت مهندسی روابط اخلاقی در جامعه اسلامی، در ابتداء باید نکاتی را مورد توجه و بررسی قرار دهیم تا بهتر به هدف مطلوب نائل شویم:

الف- ما معتقدیم خداوند سبحان، نسبت به بندگان خود رؤوف و مهربان است، ﴿وَاللَّهُ رُؤُوفٌ رَحِيمٌ﴾ و در حدیث نبوی آمده:

﴿الْخَلْقَ النَّاسَ كُلَّهُمْ عِيَالِ اللَّهِ فَأَحَبُّ إِلَيَّ اللَّهُ أَنْفَقَهُمْ لِعِيَالِهِ﴾.

«همه‌ی بندگان، بمنزله عیال و عائله خداوند می‌باشند.»

بنابراین رفاه و آسایش و عزت و کرامت بندگان مورد عنایت خاص خداوند کریم می‌باشد چون در

روایت تصریح شده آن کس نزد خدا محبوب‌تر است که بیشتر به عیال خداوند انفاق کند.

ب- خداوند کریم، چون بندگان خود را دوست دارد، فرمان داده که فقط او را بپرستند^۲ زیرا شرافت و بزرگواری و وحدت و سربلندی جوامع بشری، در سایه ارتباط مستقیم با مالک الملک و الملکوت میسر می‌باشد و لا غیر.

و انسان‌ها، در سایه پرستش مستقیم حق تعالی، به لشکر عظیم توحید ملحق می‌شوند و به القاب: مؤمنین، متقین، محسنین و صالحین مفتخر می‌گردند. و به فوز و فلاح می‌رسند و از قدرت مطلقه و مزایای بی‌شمار لشکریان توحید بهره‌مند می‌شوند.

ج- چون در ارتباط با غیر حق، جز ذلت و تفرقه، زیان و پریشانی چیزی نصیب انسان نمی‌گردد، خداوند بنده‌اش را از پرستش غیر خودش نهی و توبیخ کرده است.^۳

د- لشکریان توحید که از آنها به مؤمنین خطاب می‌شود تا آنجا مورد عنایت خداوندی می‌باشند که خداوند متعال آنها را در ردیف خود و پیغمبر عزیزش قرار داده و شرافت و عزت را مخصوص خود و پیغمبر و مؤمنین می‌داند.^۴

با توجه به نکات یاد شده، آیا شایسته است سپاهیان عزیز لشکر مقتدر توحید، که در مقام عزت، هم ردیف خدا و پیغمبر قرار گرفته‌اند، وضع آنها، زندگی آنها، عزت آنها، نیاز فردی و اجتماعی آنها، روابط آنها، آبرو و شخصیت آنها... مورد توجه نباشد؟ و از طرف فرمانده

کل و قدرت مطلقه الهی، تعالیمی در جهت رفاه سپاهیان لشکر عظیم توحید صادر نشده باشد؟ مسلماً دستوراتی صریح در قرآن کریم آمده که مهندسی روابط و وظایف اخلاقی فرد را نسبت به کل طبقات جامعه مشخص می‌کند بنابراین رعایت مسائل اخلاقی از آن جهت فوق‌العاده در اسلام حائز اهمیت می‌باشد که رابطه اخلاقی هر فرد با فرد یا طبقه‌ی دیگر، چون مسئولیت افراد یک خانواده نسبت به یکدیگر، چنان صمیمی و با مهر و دلسوزی توأم خواهد بود که هیچ فردی در این مجموعه احساس غربت، بیگانگی، درماندگی و تنهایی نمی‌کند و می‌داند با پدید آمدن مشکلات از هر نوعی (خانوادگی، مالی، عاطفی، و ...) همه سپاهیان لشکر توحید، یکجا بسیج می‌شوند و در اسرع وقت به کمک و حمایت او قیام می‌کنند و او را از آن گرفتاری نجات می‌دهند.

هر فرد مسلمان در جامعه‌ی توحیدی از بدگویی، دشنام، تهمت و... رنج نمی‌برد و از هر جهت در امان است.

غرض آن‌که، سپاهیان لشکر توحید به فرمان حق و تحت تعلیمات الهی با طیب خاطر زندگی می‌کنند و در امنیت کامل اجتماعی به سر می‌برند لذا با قاطعیت می‌گوییم: جامعه اسلامی با حفظ روابط الهی خود در بین افراد، استوارترین و سرفرازترین جوامع می‌باشد.^۵

❁ کلید واژه:

وظائف اخلاقی، گروه‌های خاص، گروه‌های عام و گروه‌های خارج از جامعه اسلامی و اخلاق فردی^۶

❁ رمز موفقیت در پیاده شدن مسائل اخلاقی

خداوند متعال، بندگان مؤمن را برادر یکدیگر معرفی می‌فرماید.

با این معرفی، احساسات همه سپاهیان لشکر توحید را برمی‌انگیزد تا به حکم آنکه برادر یکدیگرند با عشق و محبت و صفا و احساسات عاطفی با یکدیگر برخورد کنند.

در ایجاد انس و الفت بین طبقات مختلف این اولین قدم مؤثر می‌باشد، آنگاه با اعلام برادری و اخوت در جامعه توحیدی، همه را به اتحاد و همبستگی دعوت می‌فرماید.^۷ و آنها را از تفرقه و اختلاف برحذر می‌دارد^۸ و عواقب سوء نزاع و اختلاف را بر امت مسلمان روشن می‌کند.^۹

اکنون از جامعه متحد که روح اخوت و برادری بر آن حاکم است، می‌خواهد که در انجام خیرات و نیکی‌ها بر یکدیگر سبقت گیرند^{۱۰} و در کارهای پسندیده و خوب به یکدیگر کمک نمایند و از تجاوز بپرهیزند.^{۱۱}

❁ مهندسی روابط و وظائف اخلاقی در جامعه اسلامی

اکنون که روح وحدت و اتفاق و اخوت بر جامعه اسلامی ما حاکم است، انتظار می‌رود، کلیه مسائل اخلاقی آن چنان که خداوند حکیم فرمان داده است، در آن رعایت گردد و هر کس به وظیفه خود عمل کند و تمام افراد با برخورداری از رفاه کلی و آسایش خاطر و امنیت حقوقی، مالی و حفظ شخصیت و شرف خود، به خوشبختی و سعادت واقعی نائل گردند.

ما به توفیق و استمداد از خداوند منان، هندسه روابط و وظائف یک مسلمان متعهد را در چهار ضلع، تقدیم می‌داریم:

ضلع اول: وظایف مسلمان نسبت به گروه‌های خاصی از جامعه‌ی اسلامی.

ضلع دوم: وظایف مسلمان نسبت به گروه‌های مختلف خارج از جامعه اسلامی.

ضلع سوم: وظایف مسلمان نسبت به کل گروه‌های عام از جامعه اسلامی.

ضلع چهارم: وظایف اخلاقی و فردی یک مسلمان.

❁ ضلع اول

❁ وظیفه‌ی انسان مؤمن نسبت به

طبقات خاصی از جامعه اسلامی

۱. پدر و مادر

❁ وَ وَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا ❁ (احقاف)

(۱۵/۴۶)

❁ فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا

قَوْلًا كَرِيمًا ﴿اسراء ۱۷/۲۳﴾

۲. پدر و مادر مشرک

﴿وَأَنْ جَاهِدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا﴾ ﴿لقمان ۳۱/۱۵﴾

۳. فرزندان

﴿يَا بَنِيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ يَا بَنِيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَآمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنْ الْمُنْكَرِ وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ﴾ ﴿لقمان ۳۱/۱۷-۱۳﴾

۴. همسران سازگار

﴿وَاعْشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ ﴿نساء ۴/۱۹﴾

۵. همسران ناسازگار

﴿وَاللَّاتِي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَاصْرَبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا﴾ ﴿نساء ۴/۳۴﴾

۶. همسران مطلقه

﴿وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَلْيَعْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ أَوْ سَرَّحُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ ﴿بقره ۳۱/۲﴾

۷. خویشان

﴿وَ اتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسْتَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ﴾ ﴿نساء ۱/۴﴾

﴿فَاتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ﴾ ﴿روم ۳۰/۳۸﴾

۸. حقوق ایتام

﴿وَآتُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ﴾ ﴿نساء ۴/۲﴾

۹. مسائل عاطفی ایتام

﴿وَيَسْئَلُونَكَ عَنِ الْيَتَامَىٰ قُلْ إِصْلَاحٌ لَهُمْ خَيْرٌ

وَإِنْ تَخَالَطُواهُمْ وَإِخْوَانَكُمْ﴾ ﴿بقره ۲۲/۲۲﴾

۱۰. مستضعفین

﴿وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ﴾ ﴿نساء ۴/۷۵﴾

۱۱. فقراء و مستمندان

﴿وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌ لِّسَائِلِ وَالْمَحْرُومِ﴾ ﴿معارج ۷۰/۲۴﴾

۱۲. همسایگان خویش و بیگانه

﴿وَالْبِالِغِينَ إِحْسَانًا... وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنْبِ﴾ ﴿نساء ۴/۳۶﴾

۱۳. زبردستان

﴿وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ﴾ ﴿نساء ۴/۳۶﴾

۱۴. دوستان

﴿وَالصَّاحِبِ بِالْجُنْبِ﴾ ﴿نساء ۴/۳۶﴾

ترجمه آیات در مورد وظایف انسان

مؤمن نسبت به گروه‌های چهارده‌گانه

- ۱- ما به انسان وصیت کردیم نسبت به پدر و مادر نیکی کند. سخنی که آنها را برنجاند بر زبان جاری نسازید و با آنها با احترام سخن بگویید.
- ۲- اگر آنها بکوشند که توران نسبت به من مشرک نمایند، از آنها می‌ذیر اما در مسائل دنیوی در حد متعارف و پسندیده، با آنها همراهی کن.
- ۳- ای فرزند من به خدای بزرگ شرک می‌آور. زیرا شرک گناه بزرگی است. ای فرزند نماز را بپا

دار، به نیکی امر کن از زشتی و منکر بازدار. و صبر را پیشه خود نما.

۴- به طور پسندیده و نیکو با زنان معاشرت کنید.
۵- نسبت به همسرانی که از ناسازگاری آنها نگران هستید، نخست آنها را نصیحت کنید، اگر مفید نبود به طور موقت همخوابگی را با آنها ترک کنید و اگر هیچ یک سود نبخشید، با شدت، عمل کنید، ولی اگر مطیع شما شدند هرگز در حق آنها ستمی روا مدارید.

۶- اگر زنان خود را طلاق دادید تا مدت سر رسید عده آنها، می توانید به طور شایسته ای آنها را نگهدارید و یا می توانید به خوشی رهایشان کنید، مبادا آنها را نگهدارید، و در حق آنها ستمی روا دارید، که بر خود ستم کرده اید.
۷- نسبت به خداوندی که پیوسته به او سوگند می خورید و نیز نسبت به ارحام جانب تقوی را رعایت کنید. از نظر مالی حقوق خویشان خود را بپردازید.

۸- در پرداخت اموال یتیمان کوتاهی مکن، حق آنها را بپرداز.

۹- درباره یتیمان از تو می پرسند بگو اگر به اصلاح آنها بپردازید بهتر است تا رهایشان کنید و اگر با آنها آمیزش و رفاقت کنید رواست زیرا آنها برادران شما هستند.

۱۰- چرا به حمایت مردان، زنان و کودکان مستضعف، تحت ستم، قیام نمی کنید و به جنگ نمی پردازید؟

۱۱- در اموال دولت مردان حقوقی مشخص شده

است، هم برای سائلین و هم برای محرومین.

۱۲- خداوند سفارش فرموده نسبت به پدر و مادر

و همسایگان آشنا و نا آشنا نیکی کنید.

۱۳- و نیز نسبت به زیردستان احسان کنید.

۱۴- و همچنین نسبت به مصاحبان و دوستان

خود احسان و نیکی را فراموش نکنید.

﴿﴾ ضلع دوم

﴿﴾ روابط و وظایف مسلمانان نسبت به

گروه های مختلف خارج از جامعه

توحیدی

اهل کتاب و اقلیت های مذهبی

﴿﴾ وَلَا تُجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ

﴿﴾ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ ﴿﴾ (عنکبوت ۴۶/۲۹)

﴿﴾ لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي

الدِّينِ وَ لَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَ

تُقْسَطُوا إِلَيْهِمْ ﴿﴾ (ممتحنه ۸/۶۰)

مشرکین و کفار متجاوز

﴿﴾ وَ قَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَ لَا

تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿﴾ (بقره ۱۹۰/۲)

منافقین

﴿﴾ فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ أَوْلِيَاءَ حَتَّى يُهَاجِرُوا فِي سَبِيلِ

اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَحُذِرْهُمْ وَ اقْتُلُوهُمْ حَيْثُ

وَجَدْتُمُوهُمْ وَ لَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وُلِيًّا وَ لَا نَصِيرًا

﴿﴾ (نساء ۸۹/۴)

مستکبرین و مترفین

﴿﴾ وَ لَا تَطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنِ ذِكْرِنَا وَ اتَّبَعَ

برای خود دوست و یاور اختیار نکنید.

هُوَآءُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرْطًا ﴿٢٨/١٨﴾ (کهف)

﴿ لَا تَمَنََّنَّ عَيْنِيكَ إِلَى مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَخَفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴾ (حجر)

(٨٨/١٥)

❖ رفتار با مستکبرین - مترفین

پیروی و دنبال مکن آنان را که بر اثر عصیان و طغیان، دلشان را از یاد خود بگردانیدیم، اینان از هوای نفس خود پیروی می‌کنند و این اشراف ثروتمند ظالم، به تبهکاری پرداخته‌اند.

هیچ توجهی مکن به کسانی که از نعم دنیا بهره‌مند شده‌اند (به آنها و دارایی آنها بی‌اعتنا باش) غصه آنها را مخور اما در برابر مؤمنین به مدارا و بالینت و فروتنی عمل کن. ﴿ اشداء علی الکفار - رحماء بینهم ﴾.

❖ ضلع سوم:

❖ روابط و وظایف اخلاقی یک

مسلمان در برابر کل گروه‌های عام

از جامعه اسلامی

١. ﴿ وَ أَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا وَ مَا تَقْدِمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرًا وَ أَكْثَرًا ﴾ (مُرَٓءِل ٢٠/٧٣)

٢. ﴿ وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَأَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَكُمْ ﴾ (بقره ٢٨٠)

٣. ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ ﴾ (نساء ١٣٥/٤)

٤. ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُم بَيْنَكُم بِأَبْطَالٍ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ

❖ ترجمه آیات و وظایف نسبت به گروه‌های خارج از جامعه توحیدی

❖ رفتار با اقلیت‌های مذهبی

الف - با اهل کتاب به بهترین طریق ممکن، برخورد و مجادله کنید مگر با ستمکاران آنها.

ب - خداوند شما را از دوستی به آن دسته از اهل کتاب و یا کفار که با شما نمی‌جنگند و تلاشی برای اخراج شما از شهرها ندارند، منع نمی‌فرماید. (یعنی با اهل کتاب بی‌آزار نیکی و عدالت کنید).

❖ رفتار با مشرکین و کفار متجاوز

با آنان که با شما می‌جنگند، به خاطر خدا بجنگید اما تعدی و تجاوز روا مدارید که خداوند تجاوزکاران را دوست نمی‌دارد.

❖ رفتار با منافقین

مبادا منافقین را به دوستی خود بگیرید جز آن‌که در راه خدا هجرت کنند. اگر از رفتن به جهاد سرپیچی نمایند آنها را بگیرید و هر کجا بر آنها دست یافتید آنها را بکشید به هیچ عنوان آنها را

مِنْكُمْ ﴿(نساء ۲۹/۴)﴾

(۶۳/۲۵)

۵. ﴿وَذُرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنْتُمْ

۱۷. ﴿وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا﴾ (حجرات

مُؤْمِنِينَ ﴿(بقره ۲۷۸/۲)﴾

(۱۲/۴۹)

۶. ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ

۱۸. ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ

بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْنِسُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَى

إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا﴾ (حجرات

أَهْلِهَا ﴿(نور ۲۷/۲۴)﴾

(۱۲/۴۹)

۷. ﴿فَإِن لَّمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّى

۱۹. ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرَكُم مِّن قَوْمٍ

يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ ازْجِعُوا فَارْجِعُوا﴾ (نور

عَسَى أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءً مِّن نِّسَاءِ

(۲۸/۲۴)

۸. ﴿وَإِذَا حُيِّتُمْ بِحِجَّةٍ فَحَيِّوْا بِأَحْسَنِ مَا فِيهَا أَوْ

عَسَى أَنْ يَكُونَ خَيْرًا مِنْهِنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَ

رُدُّوهَا﴾ (نساء ۸۶/۴)

۲۰. ﴿أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ

۹. ﴿وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ

فَضْلِهِ﴾ (نساء ۵۴/۴)

أَحْسَنَ ﴿(اسراء ۵۳/۱۷)﴾

۱۰. ﴿وَلَا تَنفَضُوا الْإِيمَانَ بَعْدَ تَوْكِيدِهِ﴾ (نحل

ترجمه آیات در مورد وظایف انسان

مؤمن نسبت به همه طبقات

(۹۱/۱۶)

۱۱. ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ﴾ (مائده

۱. به خدا قرض بدهید یک قرض پسندیده، زیرا

(۱/۵)

۱۲. ﴿وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ

آنچه را که برای خود از پیش می فرستید نزد

رَاعُونَ ﴿(مؤمنون ۸/۲۳)﴾

خداوند کریم می یابید و آن به مراتب برای شما

۱۳. ﴿خَذِ الْعَقُودَ وَامْرُؤًا بِأَمْرٍ وَعَرِضٌ عَنِ

۲. اگر به آن کسی که قرض دادید به علت

الْجَاهِلِينَ ﴿(اعراف ۱۹۹/۷)﴾

تنگدستی قدرت پرداخت ندارد مهلت دهید و

۱۴. ﴿وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ﴾ (لقمان ۳۱/

اگر ببخشید بهتر است.

(۱۸)

۱۵. ﴿وَأْمُرْهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ﴾ (شوری ۴۲/

۳. ای مؤمنین نسبت به همه افراد، عدالت را

(۳۸)

۱۶. ﴿وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ

رعایت کنید و اصولاً عدالت را زنده و پایدار

النَّاسِ ﴿(آل عمران ۱۳۴/۳)﴾

بدارید.

﴿وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا﴾ (فرقان

۴. ای مؤمنین نکنند مالتان مخلوط به حرام شود،

و مال یکدیگر را به ناحق نخورید، مالی که از

مورد عفو و بخشش خود قرار می دهند و چون جاهلان با آنان روبرو شوند به ملایمت پاسخ می دهند.

۱۷. هرگز نباید فردی از شما غیبت کند دیگری را.

۱۸. ای مؤمنین از گمان بد پرهیزید و در کارهای یکدیگر تجسس و کنجکاوی نکنید (در اموری که به شما مربوط نیست تجسس نکنید).

۱۹. ای مؤمنین نباید یکدیگر را مسخره کنید. از هم دینان خود عیب جویی مکنید و با نام های زشت یکدیگر را صدا نکنید.

۲۰. حسد بردن بر مالی که خداوند به عده ای بخشوده روا نیست، چون آنها مأمورند از مال خود انفاق کنند.

❁ ضلع چهارم ❁

❁ وظایف اخلاقی یک فرد مسلمان در

جهت اصلاح خویش در جامعه

اسلامی

با تواضع حرکت می کند.

❁ وَ عِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْناً ❁ (فرقان ۶۳/۲۵)

از تکبر به دور است.

❁ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرْحًا ❁ (لقمان ۳۱/۱۸)

از عجب می پرهیزد.

طریق تجارت با رضایت فراهم گردد بر شما رواست.

۵. اگر ایمان دارید چشم از ربا پبوشید و ربا را بر خود روا مدارید.

۶. ای مؤمنین به خانه های غیر وارد نشوید جز آنکه اذن بگیرید و با علامتی صاحب خانه را مطلع نمایید و چون وارد شدید بر صاحبان خانه سلام کنید.

۷. اگر کسی در خانه نباشد وارد نشوید تا آنکه صاحب اجازه فرارسد و اجازه دهد و اگر به شما گفته شود برگردید مسلماً باید برگردید.

۸. اگر مورد احترام و ستایش قرار گرفتید، شما بهتر از آن، آنان را مورد تحیت و احترام قرار دهید یا حداقل به همان مقدار پاسخ دهید.

۹. ای پیامبر عزیز به بندگانم بگو، آنان باید همیشه سخن بهتر را بر زبان آرند مبادا شیطان بین آنها فتنه انگیزد.

۱۰. سوگندهای خود را پس از آنکه محکم و استوار کردید، مشکنید.

۱۱. ای مؤمنین به قراردادهای خود عمل کنید و به آنها پای بند باشید.

۱۲. مؤمنین امانت دار هستند و به عهدهای خود وفادار.

۱۳. عفو و بخشش را اختیار کن، به نیکی فرمان ده و از جاهلان اعراض کن.

۱۴. از روی تکبر و غرور صورت از مردم بر متاب.

۱۵. در کارها با مؤمنین مشاوره می کنند.

۱۶. مؤمنین خشم خود فرو می نشانند و مردم را

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْكُونَ أَنْفُسَهُمْ بِاللَّهِ يَزْكِي
مَنْ يَشَاءُ﴾ (نساء ۴۹/۴)

در آنچه می شنود بررسی می کند.

﴿فَبَشِّرْ عِبَادَ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ
أَحْسَنَهُ﴾ (زمر ۱۷/۳۹-۱۸)

از آنچه یقین ندارد پیروی نمی کند.

﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَ
الْبَصَرَ وَ الْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ
مَسْئُولًا﴾ (اسراء ۱۷/۳۶)

از دروغ و سخن باطل می پرهیزد.

﴿وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ﴾ (حج ۲۲/۳۰)

راست می گوید.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ كُونُوا مَعَ
الصَّادِقِينَ﴾ (توبه ۹/۱۱۹)

از اسراف دوری می کند.

﴿وَلَا تَبذُرُوا مَالَكُمْ يَدِيْرًا﴾ (اسراء ۱۷/۲۶)

صبور است.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَ صَابِرُوا وَ رَابِطُوا (آل
عمران ۳/۲۰۰)

به آنچه می گوید عمل می کند.

﴿أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَ تَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ﴾ (بقره
۲/۴۴)

بر گذشته افسوس نمی خورد.

﴿لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَ لَا تَفْرَحُوا بِمَا
آتَاكُمْ﴾ (حدید ۵۷/۲۳)

از پلیدی دوری می کند.

﴿وَ ثِيَابِكُمْ فَطَهَّرْهُ وَ الرَّجُلَ فَأَهْجُرْ﴾ (مدثر)

از مقررات تجاوز نمی کند و حسب توانایی

زندگی می کند.

﴿وَ مَنْ كَانَ عَنِيًّا فَلْيَسْتَغْفِرْ وَ مَنْ كَانَ فَقِيرًا
فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ﴾ (نساء ۴/۶)

حلال خدا را حرام نمی کند.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَحَرَّمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ
لَكُمْ وَ لَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ وَ
كُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا﴾ (مائده ۵/۸۷-۸۸)

ترجمه آیات و وظایف فردی چهارده گانه

۱- بندگان حق تعالی به روی زمین با فروتنی راه
می روند.

۲- با تکبر روی زمین راه مرو

۳- آیا نمی بینی کسانی را که دعوی پاک نفسی
می کنند (در حالی که به هنگام عمل چنین
نیستند) خداوند هر که را بخواهد پاک می کند.

۴- بشارت ده بندگانم را که چون سخن ها
بشنوند بهترین و نیکوترین را انتخاب کنند.

۵- پیروی مکن از آنچه بدان علم نداری گوش
و چشم و دل تماماً بازخواست می شوند. (یعنی
در برابر مسئولیت خود آگاه باش).

۶- از سخن باطل و بیهوده (دروغ) اجتناب کنید.

۷- ای مؤمنین بپرهیزید خدای را و با راستگویان
باشید.

۸- هرگز اسراف مدار.

۹- ای مؤمنین صبور باشید و یکدیگر را به صبر

و مقاومت سفارش کنید و مراقب کار دشمن باشید.

۱۰- آیا مردم را به نیکی دعوت می‌کنید و خویشتن را فراموش کرده‌اید (البته که باید به آنچه می‌گویید عمل کنید).

۱۱- هرگز برگزیده و آنچه از دست شما می‌رود تأسف مخورید و به آنچه به شمارسد خوشحال نباشید (این آیه انسان را می‌سازد که در برابر حوادث چون کوه پای برجا باشد ضررها و یا سودها کوچک‌ترین اثری در او نمی‌گذارند یعنی آن قدر قوی‌النفس شده که رفت و آمده برای او یکسان می‌باشد نه آنکه با یک پیش‌آمد جالب زاهد گردد و با یک حادثه کافر).

۱۲- لباس هایت را پاک‌دار یعنی آنچه به تو تعلق دارد باید پاک باشد و از پلیدی پرهیز.

۱۳- هرکس از سرپرستان یتیم، غنی می‌باشد از تصرف خودداری کند و سرپرستان فقیر به اندازه نیاز و متعارف می‌توانند از مال یتیم استفاده نمایند.

۱۴- ای مؤمنین آنچه را خداوند کریم بر شما حلال کرده شما بر خود حرام نکنید و تجاوزکار نباشید و آنچه را خداوند بر شما حلال فرموده، میل کنید.

۳- * يجعل له من امره يسرا * (۴)

۴- * يكفر عنه سياته *

۵- * ويعظم له اجرا. * (طلاق/۵)

۲) * ان تقوا الله *

* يجعل لكم فرقا * (انفال ۹/۸)

۳) * ولو ان اهل القرى امنوا واتقوا *

* لآفتنخنا عليهم بركات من السماء و الارض *

۴) * يا ايها الذين آمنوا اتقوا الله و امنوا برسوله *

۸- * يؤتكم كفاين * (حدید ۲۸/۵۸)

۹- * و يجعل لكم نورا تمشون به *

۵) * يا ايها الذين آمنوا اتقوا الله و قولوا قولا

سدیدا *

۱۰- * يصلح لكم اعمالكم *

۱۱- * و يغير لكم ذنوبكم * (احزاب ۷۱/۳۳)

۶) * من عمل صالحا من ذكر أو أنثى و هو

مؤمن *

۱۲- * فلنحيينه حياة طيبة *

۱۳- * و لنجزينهم اجرهم باحسن ما كانوا

يعملون * (نحل ۹۷/۱۶)

۷) * ان الذين آمنوا و عملوا الصالحات *

۱۴- * سيجعل لهم الرحمن و ذكرا * (مریم ۱۹/

۹۶)

* ترجمه آیات

* ویژگی‌های دیندار و اثرات دنیایی

تقوی و دینداری:

۱- خداوند بر دیندار و متقی، راه خروج از حوادث و بلاها را می‌گشاید.

۲- خداوند دیندار متقی را، از راه بی‌گمان روزی

* فوائد دینداری و تقوی

۱) * و من يتقل الله *

* يجعل له مخرجا * (۳)

۲- * و يرزقه من حيث لا يحتسب * (۳)

می بخشد.

﴿ وَ قَضَى رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ﴾ (اسراء

۲۳/۱۷)

۳ - خداوند کار مردم دیندار را آسان می کند.

﴿ أَفَ لَكُمْ وَ لِمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَفَلَا

۴ - خداوند بدی های پیشین دیندار را می پوشاند.

تَعْقِلُونَ ﴾ (انبیاء ۶۷/۲۱)

۵ - خداوند به دیندار متقی پاداشی بزرگ عنایت

۴. ﴿ وَ لِلَّهِ الْعِزَّةُ وَ لِرَسُولِهِ وَ لِلْمُؤْمِنِينَ وَ لَكِنَّ

می فرماید.

الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ (منافقین ۸/۶۳)

۶ - خداوند به دیندار متقی، بصیرت و بینایی

۵. ﴿ وَ لَا تَهِنُوا وَ لَا تَحْزَنُوا وَ أَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ إِنْ

خاصی مرحمت می کند که حق را از باطل به

كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴾ (آل عمران ۱۳۹/۳)

راحتی تشخیص می دهد.

۶. ﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوِيكُمْ وَ

۷ - خداوند از آسمان و زمین برکات خود را بر

اتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴾ (حجرات ۱۰/۴۹)

مردم دیندار شهرها و دیار می گشاید.

۷. ﴿ وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعاً وَ لَا

۸ - خداوند به دینداران متقی روشنایی خاصی

تَفَرَّقُوا ﴾ (آل عمران ۱۰۳/۳)

قرار می دهد که راه حقیقی خود را ببیند و با آن

﴿ وَ أَنْ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَ لَا تَتَّبِعُوا

نور به بهشت بروند.

السَّبِيلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَ صَنَّاكُمْ بِهِ

۹ - خداوند، کار شما متقین دیندار را اصلاح

لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴾ (انعام ۱۵۳/۶)

می فرماید و او ضامن امور شما است.

و این راه مستقیم من است از آن پیروی کنید و از

۱۰ - خداوند، گناهان شما را می آمرزد.

راههای مختلف پیروی نکنید که از راه حق

۱۱ - خداوند، به دینداری که اعمالش صالح است

منحرف می شوید. این سفارش پروردگار است

زندگی پاک و آرام بخشی، عنایت می فرماید.

برای شما.

۱۲ - خداوند، بهترین پاداش را بر آنان مقرر

۸. ﴿ وَ لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَ اخْتَلَفُوا مِنْ

می دارد.

بَعْدَ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَ أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ

۱۳ - خداوند، دیندار متقی را، محبوب القلوب

عَظِيمٌ ﴾ (آل عمران ۱۰۵/۳)

همگان قرار می دهد (همه مردم او را دوست

« و شما راه اختلاف و تفرقه را کنار بگذارید و

می دارند و احترامش می کنند).

مانند کسانی که با وجود دلایل روشن راه تفرقه را

پیموده اند، نباشید زیرا عذاب بزرگی برای آنان

خواهد بود.»

◆ منابع و مآخذ

۱. بحار، (۱۱۸/۹۶)

۲. ﴿ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴾

(توبه ۳۱/۹).